قریشکەکان

چنار نامیق

ئێمە هەموو غوربەت لە ناخمان دەڕژێت، گەلێک جاران یاخی دەبین، بەڵکو لە دەرەنجامێکدا بگەین بە کەنارەکانی ئارامی، بە ڕادەیەک ژێر دەست بووین و ئارەزووەکانمان خەفە کراون بوارێکمان بۆ نەڕەخساوە بۆ ژیان، سۆز ئەو دەریا بێ بنەیە کە هەمیشە نوقمی خۆیمان دەکات، سانسۆریش دەمانچەپێنێ و دەست دەنێتە بینەقاقای حەز و خواست و ئارەزووە ڕەواکانمانەوە، ئیدی ترس پانتاییەکانی ناخمان دەتەنێ، ترس لە هەموو دیاردە سروشتییەکان، ترس لە غوربەت، ترس لە مردن، ترس لە ژیان. وەلێ ئەودەم جامەکان پڕ دەبن و لێیان دەڕژێت، پەیامێک نامێنێ بە گوێی ژین و کات و بەختەوەری بچرپێنین ناچار دەستمان دەنێینە نێو دەستی قەدەر و بەرەو چیا سەرکەشەکانی بوێری مل دەنێین، چارەنووسمان بە بەرچاومانەوە دەستمان لێڕادەوەشێنێ و بە شوێن ترپەی پێی دەکەوین، هەنگاوەکانی هەڵدەگرین، ئەمەش یەکێکە لەخەسڵەتی مرۆڤە هەست ناسکەکان کە هێندە بە عیشقەوە دەروانىنە سروشت و جوانی و بوونەوەرەکان پێیان شەرمە کە دەبینن بێچووە کۆترێکی عاشق بە دەمی پشیلەیەکەوە باڵە شکاوەکانی لێک دەدا، یان کارمامزێکی بریندار ساتەکانی گیانەڵای درێژە دەکێشێ و ئاواتەخوازی مردنە، هەڵبەتە نایەکسانی و دژەکان کارێکە زادەی سروشتە و لە ئەزەلەوە بەم چەشنە بەردەوامی لە ڕەوتیدا هەبوو بە بیانووی ململانێ و لە پێناوماندا ئەم ڕەوتەی هەڵگرتووە و دەڵێن ئەمە سروشتی بوونە و لە ئەنجامی نەبوونی عەقڵ و هۆش و

تێفکرینەوە لای بوونەوەرەکان سەرچاوەی گرتووە، وەلێ کاتێ مرۆڤ دەبینین لەپێناو خەفەکردنی ڕاستی و پێشێل کردنی مافی بەرامبەر ئەم کارانە ئەنجام دەدات دەبێ چی پەیامێکمان بۆ ژیان هەبێت، گومان لەوەدا نییە کە هێزێک هەیە هێزی شەڕە و هەمیشە داکۆکیکارە لە بەرژەوەندییە خودییەکان و دەیەوێت میانڕەوی بوون بێت،بەرهەڵستکار و ڕای پێچەوانە و داکۆکیکار لە ڕاستی بە دوژمن دەزانێت و هیچ دەمێک ڕەخنەی پێ قبووڵ ناکرێت با کەسی ڕەخنەگریش لەپێناو بەرژەوەندی گشتی و بنیادنانەوە هەڵوێستی خۆی بەرجەستە بکا، هەمیشە پێشڕەوان و داکۆکیکاران لە بەرژەوەندی گشتی دەبنە پرد و کەسانی دی بەسەریدا تێپەڕدەبێت و قوربانی یەکەمن، وەلێ لە چاوی مێژوودا کوێر نابنەوە و زیندوویەتی بۆ ڕۆحیان تۆمار دەکەن و پەیکەرێکن دوور لە داڕووخان، با چەند ساتێک لەمیحرابی عیشق و سۆز و شیعری بەرزی ئەبوبەکر عەلی ڕابمێنین، ئەو شاکارە شیعرییەی بخوێنینەوە کە لە بەهاری تەمەنی عیشقیدا بۆ سروشت و سۆز و جوانی هۆندۆتەوە. شیعرەکانی ئەم جوانەمەرگە تک تک فرمێسک لە چاویاندا دادەچۆڕێ وەک ئەوەی وێنای ئەو قەدەرە شوومەی کردبێت کە ڕۆژێک لەڕۆژان دەبوو دووچاری ببێتەوە، هەڵبەتە مرۆڤ دەمێ دەخوازێت خواستە مرۆڤایەتییەکان بسەپێنێ و بەدی بێنێ و بۆ کەسانی چەوساوە و خواستەکانی نایەنەدی تووشی نائومێدی و نیگەرانی دەبێت، ئەو وێنانە لە شیعری ئەبوبەکر عەلی-دا بەرجەستە و دیارە، بۆیە پێشبینی کۆتاییەکان دەکات و خەم ئامێزانە پەیڤە ناسکەکانی دەڕژێنێتە نێو دنیای هەستیاری شیعرەوە، ئەم مرۆڤە، هەستیارانە داکۆکی لە یەکسانی و نەمانی کۆیلایەتی و دابینکردنی ژیان بۆ چەوساوە و هەژاران کردووە، ئەم دیاردەیە لە شیعرەکانیدا جێی سەرنج و هێماو ئاماژە پێکردن بوونە، بڕوانە ناونیشانی ئەو کۆمەڵە شیعرەی بۆ ئەدەبی کوردی بەجێی هێشتووە و لە دوو توێی نامیلکەیەکی دەستنووسدا کەوتنە بەردیدی ڕێژەیەکی کەمی خوێندەواران «ئەو شەوانەی لە پرچەکانت ڕەشترن» پرسێک دێنێتە ئاراوە کە لەناخی شاعیردا نائارامییەک ڕەنگی داتەوە ئەوەیە کە شەوگاری بە پرچی ڕەشی مەعشوقەکەی شوبهاندووە، شەوگارێک

کە دەکرێت بە تریفەی مانگ و ڕووناکی ئەستێرەکان بدرەوشێتەوە، وەلێ مەخابن لە دیدی ئەودا جگە لە ڕەشی و تاریکی هیچی دیکەی تێدا بەدی ناکرێت وەک ئەوەی مانگ لە ئاسماندا نەبێت و ئەستێرەکان کۆچیان کردبێت، دەمێک ئەستێرەکان لە ئاسماندا کۆچ دەکەن کە لە ئامێزی ئەو بێزارن و مانگیش وێڵ دەبێ و بارگەی خۆی دەپێچێتەوە، کەینێ مرۆڤ هەموو شتەکان بە ڕەنگی ڕەش وێنە دەکات، ئەوە کاتێکە کە ژیان لە زەینیدا بێهوودەییەکی بەردەوامە، ئەبوبەکر عەلی لەنۆبەرەی عیشقدا ئەم کۆمەڵە شیعرە دەنووسێت، عیشقێک کە مەرگ و چارەنووس بواری پێ نادات هەتا ئەبەد چۆڕێ نیگای مەعشووقەکەی بخواتەوە و لە میحرابی عیشقی ئەودا ئارام بنوێت، ئەبوبەکر عەلی جگە لە شیعر دەقێکی شانۆیی بەناوی قریشکەکانەوە(*) نووسیوە، قریشکەکان شانۆنامەیەکە گوزارشت لە واقیعی کۆمەڵایەتی گەلێک دەکات لە زەمەنێکدا کە برسێتی و نەهامەتی باڵی بەسەردا کێشاوە، کەوێرانکاری و شەڕیش مەزنترین فاکتەری ئەم نەهامەتییە بوو، بێگومان هەموو شۆڕشێک سەرەتا زیانەکانی لە دەسکەوتەکانی زیاترە و ئەم کارەساتانەش لەم شانۆنامەیەدا بەشێوەیەکی دیارڕەنگی داوەتەوە، ژیان لای نووسەر قریشکەیەکی ئەبەدەییە، هەربۆیە ئەم قریشکەیە لە کەسایەتییەکاندا بەرجەستە دەبێت، هەڵبەتە گەر بڕوانینە کەسایەتییەکان بۆمان ڕوون و ئاشکرا دەبێت شاعیر نزیکترین کەسایەتییە لە نووسەرەوە کە دەکرێت بڵێین واقیعییانە ڕووداوەکان دەگوازێتەوە نێو دەقی شانۆیی، ئەگەر بێتو لەنزیکەوە بەراوردی کەسایەتی نووسەر لەگەڵ دەقەکەدا بکەین بۆمان دەردەکەوێت پێشبینییەکانی نووسەر بێ یەک و دوو جێی خۆی گرتۆتەوە، هەمیشە مرۆڤە هەستیار و داکۆکیکارەکان کە دەبنە بڵندگۆی دەنگی ئەوانی تر جیاوازترن لە خەڵکی لە ڕووی پێشبینی کردنی ڕووداوەکانەوە هەمیشە پێش ڕووداوەکان دەکەون، ئەوان لەودیوی دیوارەکانەوە دەڕواننە شتەکان ولەودیوی پەردەی ژیانەوە دەڕواننە بوون، هەربۆیە نائومێدی ناخیان تاپۆ دەکات و بواریان پێنادات لەگەڵ ساتە خۆشەکانی تەمەنیدا مامەڵە بکەن، ئەوە نەبێت «ئەبو بەکر عەلی»

تەنیا داکۆکی لە مافی چەوساوەکان کردبێت، بەڵکو لە ڕۆژێکدا پەی بەو حەقیقەتانە بردووە کە پاش دوانزدە ساڵ هەمووان لایان ئاشکرابوو کە دەبوو لەو سەردەمەدا کێشەکان چارەسەر بکرانایە و لێنەگەڕابان بەو چەشنە تەشەنە بکا.

لە سەرەتای ساڵی «١٩٩٤» ئەبوبەکر لە ڕۆڵی شاعیردا پڕ بە دەنگ دەچریکێنێ «ئێمە کە لە شاخەوە هاتین فلچەو بۆیاغمان پێ نەبوو مێشک و عەقڵی خەڵکی پێ ڕەنگ بکەین، ئیدی با شەڕە پەڕۆ بەس بێ» ورووژاندنی کێشە کۆمەڵایەتییەکان لەمەودای ڕستەیەکدا و تێکۆشان لەپێناو جووڵاندنی ویژدانی دەسەڵاتداران و بیرخستنەوەیان کە پێویستە باوک، یا حوکمڕان، یان کاربەدەستان بۆ چاکترکردنی ژیانی میللەت کار بکەن کە لە پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییەکان خۆی بەرجەستە دەکات، ئەو پێی وایە ئەوانەی کە بەرپرسییەتی لە ئەستۆ دەگرن، یاخود تاک لەنێو کۆمەڵگەدا دەبێت تێبکۆشێت بۆ ڕووناک کردنەوەی ڕێگا تاریکەکانی ژیان وەک ئەوەی لەپێناو بەرژەوەندی و مافەکانی خۆیدا تێدەکۆشێ، ئاوهاش ئەرکەکانی ئەستۆی فەرامۆش نەکات و بەرژەوەندی گشتی نەکاتە قوربانی بەرژەوەندییە خودی و تاکڕەوییەکان، لەم دەقە شانۆییەدا نووسەر ئاماژە بە ڕۆڵی ئەدیسۆن دەکات کە دەڵێت «ئەدیسۆن کارەبا و مارکۆنی ڕادیۆی دروستکرد با ئێمەش هەر هیچ نەبێت سەروچەند شووشە شەرابێک دروست بکەین بۆمەستکردنی جەنگاوەرەکانمان» ئەو نائومێدییەی باڵی بەسەر نووسەردا کێشاوە لێرەدا ڕەنگ دەداتەوە، بۆیە ژیان لە زەینی ئەودا هیچی تێدا نەماوە بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێ بەپێی ویست و خواست و ئارەزووەکانی خۆی لێی وردبێتەوە، بۆیە پەنا دەباتە بەر مەستی و دنیای خەیاڵ، بۆ ئەوەی ساتێک ئاسوودەیی و بۆ جیهان دەستەبەر بکا و لەنێو تەمومژو جەنجاڵی و خەمەکان خۆی بەدوور بگرێت، لایەنێکی دیکە کە کەسێتی نووسەر بەرجەستە و دیاردەکات هەڵوێستەکردنە لەسەر نەمری، ئەبوبەکر عەلی لەم شانۆییەدا نەمری مرۆڤمان لە هەڵوێست و بوێریدا نیشان دەدا، ئەو پێی وایە «ژیان لەپاڵ مردندا باشترە لە مردن لە پاڵ ژیان»، چونکە مرۆڤی ترسنۆک و بێ هەڵوێست هیچ بەخششێکی نابێت بۆ بەرەو پێشبردن و خزمەتکردنی کۆمەڵگە، هەربۆیە وەکو دەنگ هەڵبڕی چەوساوە و هەژار و نەداران بۆ دابینکردنی ماف و ئازادییەکانیان دەچریکێنێ، قریشکەکان قریشکەی ئەو چینە ژێر دەستەیە کە جگە لە ژیانێکی سادە و ساکار و ئارام چیتریان نەدەویست، نووسەر لە قریشکەی نەتەوە ژێر دەستەکانەوە بانگهێشتی ئازادی دەکات، ئەو پێی وایە لەم زەمەنە جەنجاڵەدا، مردن خێراتر لە ڕەوتی خۆی هەنگاو دەنێت و تەکنۆلۆژیاش دەستی باڵای لەم گشت کوژییەدا هەیە بۆ ئەم مەبەستەش هەڵەبجەی کردۆتە هێمای ئەم ڕاستییە کە دەڵێت «ئێستا وەک جاران لەسەرخۆ نامرین تەنیا ئەتۆمێک چاوەڕوانمان دەکات».

نووسەر پێی وایە لەم جەنگەڵستانەی ژیاندا ناوبژیوانی و بڕیاردان لەسەر هەر شتێک کارێکی زۆر دژوار و ئەستەمە، چونکە ناتوانی یەکسانی و دادپەروەری دەستەبەر بکەین وەک دەڵێت «دەسا وەرە لەم ئاشوبگەیەدا بتوانە حەکەم بەو کەسیش مەغدوور مەکە، چی لەوە ناخۆشترە کە مرۆڤ بەس بە تەنیا پاڵەوانی ناو خەونەکانی خۆی بێ و هیچی تر» پشت بەستن تەنیا بە ڕابردوو کارێکە کۆمەڵگە تووشی تەوەزلی دەکات بە چەشنێک کە ئێمە هەر باس لە ڕابردوو بکەین و ئەمڕۆ و داهاتوو لەبیر بکەین و هیچ هەنگاوێکمان بۆ بونیادنانەوە و ژیانێکی نوێ نەبێت، لێرەدا نووسەر ئەم مەسەلەیە ڕاشکاوانە دەخاتەڕوو، ڕابوردوو تەنیا بە یادگارێک دەشوبهێنێ کە لە زهنیدا ماوەتەوە، وەلێ هیچ کاتێک لە هەنگاوەکانی ئەمڕۆ و سبەینێدا پشتی پێ نابەستێ.

ئەبوبەکر عەلی مرۆڤ هەمیشە پێگیری لە وەفاداری و هاوڕێتی دەکاتەوە، هێندە ڕەچاوی مافی بەرامبەر دەکات پێی ئەستەمە نەک دڵی هەستەوەرەکان، بەڵکو دڵی بێ هەستەکانیش برەنجێنێ، «هاوڕێیەکەم زۆرجار ئەیوت ئەو جگەرەیەش کە بۆ دەقیقەیەک هاوڕێیە گوناهە پێی پیانەیت»

بروانە خەم و ناسۆری ڕۆژگار چۆن لە هەست و نەست و کرداری نووسەردا ڕەنگی داوەتەوە، ئەو بە چەشنێک دەژیت کە هەمیشە باری ئاڵۆز و قورسی ئەم جیهانەی لە کۆڵ گرتووە، وەک ئەوەی گەردوون بەسەر سەری ئەووەوە

بێت، ناهەمواری ژیان لە ناهەمواری باری ئاڵۆزی ژیانی خەڵکیدا دەبینێت و ویژدان ڕێگە نادات لە ئاست کەسەرو کارەساتەکاندا بێدەنگ بێت، لێرەوە گوتاری مرۆڤانە ئاراستەی سەردار و بەرزە مرۆیانی کار بەدەست دەکاتەوە، ئەوانەی بێئاگا لە خەمی خەڵکیدا ژیان دەگوزەرێنن «بەسە بەس توخوا با بەس بێت لەوە زیاتر چیتان ئەوێ، ئەوەتا پارچە پارچەتان کردووم و هەر ڕۆژە، پارچەیەکی خۆم ئەنێژم، تەنانەت شەوانیش وەک بلێیی لەسەر پشکۆ پاڵ کەوتبم، شارێک و وڵاتێک سەرتاسەر ئەنوێت و نانووم ئاخ درەنگ تێگەیشتم، ڕاستیان گوت ئەوەی وشەیەک کەمتر بزانێ خۆش و ئاسوودەتر دەنوێ، بریا وا درەنگ نەکەوتمایە، ئای ئاکۆ گیان هۆ گوڵەگەنمە چاو زەردەکەم لە چێشتخانەیەکدا کارت دەکرد، بەڵێ لە یەکێ لەو چێشتخانە پۆشتانە کە تەنیا مریشکی برژاوی تیادا پێشکەشی میوان دەکرا، ئێوە میوانەکانتان پەشمەکی بوون ئەوەیان پێ نەنگ بوو وەک ئێمەو مانان گۆشت بە ئێسقانەکانەوە نەهێڵین، بۆیە تۆش هەرزوو کەوتییە سەرفێڵی خۆت و پاشماوەکان و ئێسقانە بە تەواوی نەکرۆژراوەکانت لە عەلاگەیەکی ڕەش ئەناو کە وەستاشت پێی ئەوتی ها ئاکۆ ئەو ئێسقانانەت بۆ چییە، بێ سێ و دوو بە شەرمەوە ئەتوت وەستا گیان سەگم ڕاگرتووە، بەڵام وەستات نەیئەزانی سەگەکان دایکت و خوشکت و براکانتن، ئێمە بووین... تا درەنگانێ بەهیوای هاتنەوەت لە چێشتخانە و هێنانی عەلاگەیەک ئێسقانی تر بۆ سەرخوانی بەتاڵی ئێوارەمان لەبەر دەرگا وەک پاساری هەڵئەتووتاین، تۆش کە ئەهاتییەوە وەک بلێیی هەموو دنیات کردبێ بەهێلکەیەک و فڕێت دابێتە بەرپێی دایکم، لە درزی چاوە قاوەییەکانتەوە بە شەرمەوە ئەتڕوانییە قەپاڵە دڕەکانی دایکت، بەڵام بەچی ئەچێ تۆ مردی و برسێتی و هەژاری خێزانەکەت هەر نەمرد.

نووسەر کە دنیایەکی تایبەتی پڕ هەست و سۆزی مرۆڤانە لەناخیا ڕۆچووە، لە ئاستی ئافرەتدا سەراسیمەیە و پێی وایە ئافرەت ئەو جیهانە پڕ ئەفسوونەیە کە فەیلەسووفەکانیش لە ئاستی مەزنی داچۆک دائەدەن و لێی ناگەن، بۆیە دەڵێت: «هێی ئافرەت، هۆ ئەو لوغزەی تێتنەگەشتم و تێت ناگەم، ئەبوو زوو بمزانییایە ئافرەت لەم وڵاتەدا پیاڵەیەکە فەیلەسووفێک و گەمژەیەک بەیەک نرخ تیایدا دەخۆنەوە، قریشکەکان شانۆنامەیەکە پتر لەوە هەڵدەگرێت لە گۆشەنیگای بچووکی خۆمەوە لەسەری بدوێم، تێکڕای مافی خۆی پێبدەم: مادام ژیان قریشکەیەکی ئەبەدی بێت دەکرێ مرۆڤ لەبەر خۆیەوە وڕێنە بکات وەک ئەوەی نووسەر دەڵێت:

ئەمشەو ئەنووم و شیعر ناڵێم
شیعر مۆمێکە پێ نابێ
من شاعیری چرایەک نیم، لەگەڵ فوودا پەنجەیان تێک هەڵکێشابێ
من شاعیری وڵاتێ نیم
سەدان شەو پۆلیسەکانی
جڕت و تف و لیسەکانی
خواو ئاسمان و خۆشەویستی و شیعرەکانمیان ڕاونابێ
خۆشم ناوێن، هۆ ئەوانەی خۆشم ویستوون
ئێوە ژەهر بە دەمارتانا ئەگەڕێ
خۆشم ناوێن، خۆشەویستیتان سەگێکە و پێم ئەوەڕێ

سەرچاوە:

- قریشکەکان، شانۆنامەیەکی شاعیرو نووسەری جوانەمەرگ «ئەبوبەکر عەلی»یە، لە ژمارە (١١١)ی ساڵی ٢٠٠٦ی گۆڤاری ڕامان-دا بڵاوکرایەوە.

- ئەو شەوانەی لە پرچەکانت ڕەشترن، نامیلکەیەکی شیعریی نووسەر و شاعیر «ئەبو بەکر عەلی»یە.